

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

рішенням Вченої ради факультету соціології
Протокол № 5 від “24” листопада 2021 року

Декан факультету соціології

Валентина ЧЕПАК

**ПРОГРАМА КОМПЛЕКСНОГО ПІДСУМКОВОГО ІСПИТУ
із спеціальності 054 Соціологія
освітнього ступеня магістр
освітньої програми «Соціальні технології»**

КИЇВ – 2021

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	3
2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ	3
3. ЗМІСТ КОМПЛЕКСНОГО ПІДСУМКОВОГО ІСПИТУ	4
Обов'язкові навчальні дисципліни	4
1. Новітні методи аналізу даних в соціології	4
2. Методологія дослідження соціальних нерівностей	5
3. Теорія соціальних технологій	6
4. Моделювання та прогнозування соціальних процесів	7
5. Методи аналізу нечислових даних в соціології	7
6. Дизайн дослідження	8
ДИСЦИПЛІНИ ВІЛЬНОГО ВИБОРУ СТУДЕНТІВ	9
Блок "Технології комунікацій і політичної сфери"	9
7. Соціальні технології в політиці	10
8. Соціальні технології PR та іміджмейкінгу	10
4. ПРИКЛАД ВИКОНАННЯ ТВОРЧОГО ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІСПИТУ ЗА ОС МАГІСТР	11

1. Загальні положення

Комплексний підсумковий іспит для студентів магістратури є важливою складовою навчально-виховного процесу і призначений для об'єктивного оцінювання рівня набутих під час навчання знань, умінь і навичок майбутньої фахової діяльності. Він дозволяє визначити не лише рівень фахової підготовки майбутніх спеціалістів, а й зафіксувати слабкі місця в підготовці студентів зі спеціальності «Соціологія» за освітньою програмою «Соціальні технології».

2. Організаційно-методичні рекомендації

Комплексний підсумковий іспит зі спеціальності «Соціологія» за освітньою програмою «Соціальні технології» передбачає перевірку теоретичних знань, практичних умінь і навичок, набутих студентами освітнього ступеня «магістр» протягом навчання з предметів, засвоєння яких дозволяє скласти системне уявлення про сучасну соціологічну науку та закласти основу для подальшого вдосконалення фахової підготовки соціологів.

На іспиті підтверджується опанування студентом таких програмних результатів навчання за освітньою програмою «Соціальні технології»:

ПРН1 Застосовувати набуті знання на практиці, бути відкритим до застосування знань з урахуванням практичних ситуацій,

ПРН4 Демонструвати навички індивідуальної та командної роботи у процесі вирішення фахових завдань,

ПРН8 Застосовувати новітні соціологічні теорії та методи аналізу соціальних явищ та процесів,

ПРН12 Демонструвати здатність діяти соціально відповідально на основі принципів професійної етики соціолога,

ПРН14 Виявляти, діагностувати та інтерпретувати актуальні проблеми соціуму на національному та міжнародному рівнях,

ПРН15 Планувати та ефективно використовувати час, працювати самостійно, систематично підвищувати свій професійний рівень шляхом самоосвіти,

ПРН16 Зіставляти соціокультурні відмінності та соціальні нерівності; причини їхнього виникнення та наслідки для розвитку соціуму,

ПРН18 Вміти самостійно формулювати мету, ставити конкретні завдання наукових досліджень в прикладних сферах соціології,

ПРН19 Виявляти соціальні проблеми та обґрунтовувати способи їх регулювання засобами соціальної політики та управління,

ПРН22 Демонструвати вміння збирати з різних джерел, систематизувати та узагальнювати соціологічну інформацію для підготовки аналітичних рішень, експертних висновків і рекомендацій.

Кожний студент під час проведення іспиту отримує індивідуальний екзаменаційний білет, який складається із двох частин.

1. Перша частина є тестом, який включає закриті запитання з можливістю вибору одного варіанту відповіді.

2. Друга частина містить проблемне відкрите питання, в якому пропонується розглянути конкретне соціальне явище (або процес) і надати розгорнуту відповідь за такою логічною схемою:

1. визначити декілька понять, пов'язаних із зазначеним соціальним явищем/процесом та провести їх теоретичну інтерпретацію;

2. обґрунтувати вибір теоретичного підходу до аналізу зазначеного явища/процесу;
3. сформулювати 1-2 гіпотези щодо дослідження проявів та/або зв'язків даного явища/процесу з іншими явищами/процесами у рамках цього підходу;
4. визначити і обґрунтувати методи перевірки цих гіпотез.
5. охарактеризувати прояви даного явища/процесу в сучасному українському суспільстві.

За виконання першої частини студент може отримати не більше за 50 балів. За виконання другої частини студент може отримати не більше ніж 50 балів. Загальна кількість балів, яку студент може отримати на іспиті, складає 100 балів. Якщо студент набрав протягом іспиту менше за 60 балів, це є підставною для отримання незадовільної оцінки за іспит.

Іспит проводиться у письмовій формі. Залежно від епідеміологічної ситуації, іспит може бути проведений у дистанційній (онлайн) формі.

Оцінка за екзаменаційну роботу виставляється комісією колегіально, затверджується підписами голови екзаменаційної комісії та членів комісії й оприлюднюється на наступний день після написання письмового комплексного підсумкового іспиту.

3. Зміст комплексного підсумкового іспиту

Обов'язкові навчальні дисципліни

1. Новітні методи аналізу даних в соціології

Модель множинної лінійної регресії. Використання номінальних змінних у якості факторів (незалежних змінних) в моделі лінійної регресії. Фіктивні (dummy) змінні: створення, інтерпретація. Модель бінарної логістичної регресії: загальний вигляд рівняння, інтерпретація коефіцієнтів регресії, порівняння впливу окремих факторів, оцінка відповідності моделі емпіричним даним. Аналіз багатовимірних таблиць. Модель логлінійного аналізу: основні етапи, модель незалежності, насичена модель, оцінка відповідності моделі емпіричним даним, ефекти та їх інтерпретація, ієрархічність. Розвідувальне та підтверджуюче використання логлінійного аналізу. Експлораторний (розвідувальний) лінійний факторний аналіз: основні задачі, поняття, етапи, методи. Використання конфірматорного (підтверджуючого) факторного аналізу для побудови економних вимірювальних моделей: основні етапи та критерії оцінювання відповідності.

Ключові поняття: фіктивна змінна, логіт (logit), відповідність моделі, експлораторний (розвідувальний) аналіз, конфірматорний (підтверджуючий) аналіз, ефект впливу, ефект взаємодії.

Література

1. Паніотто В.І. Статистичний аналіз соціологічних даних / В.І. Паніотто, В.С. Максименко, Н.М.Харченко – К.:Наукова думка, 2004.
2. Д.Крамер Математическая обработка данных в социальных науках: современные методы .- М: Издательский центр "Академия", 2007. - 288 с. Режим

доступу: <http://www.soc.univ.kiev.ua/uk/library/matematicheskaya-obrabotka-dannyh-v-socialnyh-naukah-sovremennye-metody>

3. D.Knoke, P.Burke Log-Linear Models.- SAGE, 1980.- 80 pp.
4. Knoke D., Bohrnstedt W., Mee A. Statistics for Social Data Analysis.- F.E.Peacock Publishers.- 2002
5. Ким Дж.-О., Мьюллер Ч.У., Клекка У.Р. Факторный, дискриминантный и кластерный анализ.- М.: Финансы и статистика, 1989
6. Наследов А. SPSS 15: профессиональный статистический анализ данных/ А. Наследов. – СПб.:Питер, 2008.

2. Методологія дослідження соціальних нерівностей

Соціологічне поняття соціальної нерівності, нерівність результатів та нерівність можливостей. Соціальна ціна надмірних нерівностей. Концепція нерівностей людського існування (Г.Тьорборн). Особливості group-centered, process-centered та system-centered варіантів інтерсекційної методології. Концептуальні засади і теоретичні блоки методологічного підходу «спроможності» (Capability approach) А.Сен, Абсолютна та відносна монетарна бідність, причини, міжнародні індикатори (індекс Джині, коефіцієнт Пальма), методики вимірювання. Деприваційна та суб'єктивна бідність: поняття, немонетарні критерії бідності, методики вимірювання. Нерівність за багатством, основні виміри, методики вивчення. Нерівності в якості життя та добробуті: відмінності об'єктивних та суб'єктивних методологій. Концептуальні виміри та індикатори добробуту \ якості життя за методологією Європейського соціального дослідження (ESS). Суб'єктивний індекс «гідного суспільства» (Decent society): вимірювання за методологією ESS. Міжнародні класифікатори статусу зайнятості, професії, освіти. Новітня британська модель соціальних класів (М.Севедж). Тенденції прояву соціальних нерівностей в Україні та у глобальному світі.

Ключові поняття: соціальна нерівність, прихована нерівність, нерівність результатів, нерівність можливостей, комплексність нерівностей, нерівність людського існування, простір спроможності, інтерсекційність, монетарна абсолютна та відносна бідність, деприваційна бідність, суб'єктивна бідність, багатство індивідуальне, якість життя, нерівність добробуту, суб'єктивний добробут, соціальні класи; гідне суспільство

Література:

1. Малиш Л. Принципи та правила вимірювання структурних нерівностей у соціології. – Київ : НаУКМА, 2019. – С. 40-55, 99 - 296. - https://i-soc.com.ua/assets/files/journal/specrada/dis_malysh.pdf
2. Методика комплексної оцінки бідності | від 18.05.2017 № 827/403/507/113/232 - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0728-17>
3. Симончук, О. Соціальні класи в сучасних суспільствах: евристичний потенціал класового аналізу. Київ: Інститут соціології НАН України, 2018. – С. 17 – 162. - <http://simonchuk.kiev.ua/wp-content/uploads/2020/02/2018-Book-Simonchuk-ukr1.pdf>
4. Соціальні нерівності: сприйняття українським суспільством (Заключний звіт) \ Бакіров В., Куценко О., Сокурянська (ред.). – Харків: Соціологічна асоціація України, 2018. – с. 3-5, 14-16.

http://sau.in.ua/app/uploads/2019/07/ZVIT_SOCZIALNI-NERIVNOSTI_2018_.pdf

5. Стіглиць Дж. Ціна нерівності. Як теперішнє поділене суспільство загрожує нашому майбутньому \ Пер.з англ. – К.: вид-во «ТЕМПОРА», 2017. – С.12-15, 68-85. АБО: Стиглиць Дж. Цена неравенства. Чем расслоение общества грозит нашему будущему \ Пер. с англ. - Москва; Эксмо 2015. – С.12-16, 48-68. - <http://www.library.fa.ru/files/Stiglitz-prize.pdf>

6. Abigail McKnight, Pedro Mendes Loureiro, Polly Vizard (2018) Multidimensional Inequality Framework \ Atlantic Fellows. – Pp. 3-4, 6-14. - <http://sticerd.lse.ac.uk/inequality/the-framework/media/mif-framework.pdf>

7. Hae Yeon Choo, Myra Marx Ferree. Practicing Intersectionality in Sociological Research: A Critical Analysis of Inclusions, Interactions, and Institutions in the Study of Inequalities \ Sociological Theory. - 28:2 - American Sociological Association June, 2010. – Pp.129 -147. <https://pdfs.semanticscholar.org/701c/4d2cb3be0fbecaf0e317ae8350a22619225a.pdf>

8. Measuring And Reporting On Europeans' Wellbeing: Findings From The European Social Survey \ ESS. - <http://esswellbeingmatters.org/data/index.html> ; <http://esswellbeingmatters.org/drivers/index.html>

9. Mike Savage Social Class in the 21st Century. - Pelican Publisher, 2015. – 462 p. https://books.google.com.ua/books/about/Social_Class_in_the_21st_Century.html?id=TE3ZCQAAQBAJ&printsec=frontcover&source=kp_read_button&hl=en&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

10. Therborn, Göran The Killing Fields of Inequality. - Wiley, 2013. – pp.101-180.

3. Теорія соціальних технологій

Інженерний характер соціально-технологічної діяльності: особливості генези та розвитку ідеї соціальної інженерії. Проблема технологізації соціальних об'єктів. Функціональна специфіка соціальних технологій: критерії типологічної відмінності пізнавальних та практичних функцій соціальних технологій. Стимулювання праці як соціально-технологічна проблема. Маркетинг та реклама як соціальні технології. Поділ політичної влади як соціально-технологічний принцип організації та функціонування демократичного суспільства. Соціальні технології використання вільного часу: туризм та індустрія розваг. Процес технологізації управління: поняття та основні характеристики. Роль та значення моніторингових та діагностичних соціологічних досліджень як технологічного засобу забезпечення ефективності управлінської діяльності.

Ключові поняття: соціальні технології, соціально-технологічна діяльність, соціально-технологічні принципи, управлінські впливи, технологізація управління.

Література

1. Теория управления. социально-технологический подход. Энциклопедический словарь / под ред. В.Н. Иванова, В.И. Патрушева. - М.: Муниципальный мир, 2004. – С. 30-35, 41-44, 100-120, 145-170, 180-192.

2. Сурмин Ю.П., Туленков Н.В. Теория социальных технологий: Учеб. пособие.- К.: МАУП, 2004.- С. 499-581 .

3. Соціальні технології: заради чого? яким чином? з яким результатом: монографія /Кол. авторів. Наук. ред. В. І. Подшивалкіної. – Одеса: ОНУ імені

І.І.Мечнікова, 2014. – С 80-150, 230-282, 305-366, 400-482.

4. Патрушев В.И. Основы общей теории социальных технологий. – М. Изд-во ИКАР, 2008. – С 124-250.

5. Бехманн Г. Современное общество: общество риска, информационное общество, общество знаний, - М.: Логос, 2012. –С 82-148, 166-230.

4. Моделювання та прогнозування соціальних процесів

Моделі та їх класифікація. Моделі сегрегації та розселення: Шеллінга, Кристаллера, Ципфа та Льоша. Моделі агрегації: модель Грановеттера, модель овацій. Клітинні автомати та гра «Життя». Моделі прийняття групових рішень: модель Дельфів, теорема Ерроу, модель Кондорсе, парадокс Кондорсе, метод Шульце, метод Борда, медіана Кемені, тактичне голосування. Модель розподілу ресурсів: задача розділення торта.

Теорія ігор. Нормальна та розгорнута форма. Дилема в'язня. Стратегії у іграх. Строге та слабке домінування. Рівновага Неша. Модель Курно та Хотеллінга-Даунса. Рівновага Неша на підіграх.

Ключові поняття: моделювання, сегрегація, агрегація, клітинний автомат, групове рішення, дерево прийняття рішень, стратегія, рівновага Неша.

Література

1. Захаров А. В. Теория игр в общественных науках: учебник для ВУЗов.- Москва: Изд. дом Высшей школы экономики, 2015. - 304 с

2. Сидоров М.В.-С., Костенко Я.О. Аналіз рангових шкал у масових опитуваннях. Вісник ХНУ імені В.Н.Каразіна. Серія "Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи", вип. 39, 2017, 110-117

3. Астафьев Г.Б., Короновский А.А., Храмов А.Е. Клеточные автоматы: Учебно- методическое пособие. Саратов: Изд-во ГосУНЦ «Колледж», 2003. 24с

4. Behavioral Game Theory and Sociology Herbert Gintis.- January 26, 2006
Режим доступу: <http://www.umass.edu/preferen/gintis/behavi~1.pdf>

5. World Heritage Encyclopedia. Schulze method. Режим доступу: http://www.gutenberg.cc/articles/eng/Schulze_method

6. Бреер В.В. Модели толерантного порогового поведения.- Управление в социально-экономических системах, 2016, вып.1, 11–20. Режим доступу: ru.mtas.ru/archive/Breer_116.pdf

5. Методи аналізу нечислових даних в соціології

Аналітичні стратегії роботи з соціологічними даними. Типи даних. Теоретико-методологічні засади методів аналізу нечислових даних і пізнавальні стратегії соціології. Змінні, випадки, типологія, ідеографічний і номотетичний типи пояснення. «Розуміюча» соціологія. Якісний дизайн соціологічних досліджень. Сучасні методи аналізу нечислових даних. Підходи до аналізу нечислових даних у соціології. Тексти та візуальні об'єкти. Етика роботи з нечисловими даними. Планування аналізу нечислових даних і вибір методів відповідно до завдань та об'єкту дослідження. Процедури обробки та аналізу нечислових даних. Етапи роботи з нечисловими даними. Програмне забезпечення при аналізі нечислових даних. Аналітична індукція та метод «обґрунтованої теорії». Наративний,

конверсаційний, семіотичний та контент-аналіз. Історичний та критичний дискурс-аналіз. Аналіз випадку. Етнографічний метод. Біографічний метод. Феноменологічний аналіз. Аналіз малюнків, фото та відео матеріалів. Якісний порівняльний аналіз та інтелектуальний аналіз тексту. Інтерпретація нечислових даних та підготовка звіту.

Ключові поняття: нечислові дані, булевий (логічний) тип даних, якісний дизайн дослідження, аналітична індукція, «обґрунтована теорія», семіотика, герменевтика, кодування, «щільний опис» даних, триангуляція, верифікація, таксономія, наративний аналіз, конверсаційний аналіз, дискурс-аналіз, case study, якісний компаративний аналіз, інтелектуальний аналіз тексту (text mining).

Література

1. Day, Ian. Qualitative Data Analysis. A user-friendly guide for social scientists. Routledge, 2005. Режим доступу: <http://www.soc.univ.kiev.ua/uk/library/qualitative-data-analysis-user-friendly-guide-social-scientists>
2. Qualitative data analysis: a methods sourcebook / Matthew B. Miles, A. Michael Huberman, Johnny Saldaña. Third edition. SAGE publications, 2014. (Part 1, Part 2, Part 3)
3. Тичер С., Мейер М., Водак Р., Ветер Е. Методы анализа текста и дискурса / Пер. с англ. – Х.: Изд-во Гуманитарный центр, 2009.
4. Якісні дослідження в соціологічних практиках: Навчальний посібник / За ред. Н.Костенко, Л.Скокової. – К.: Інститут соціології НАНУ, 2009. (Лекція 3, 5) <https://sociology.knu.ua/uk/library/yakisni-doslidzhennya-v-socoiologichnih-praktikah-navchalniy-posibnik-za-red-nkostenko>
5. Дембіцький С. «Обґрунтована теорія»: стратегія збирання та аналізу якісних даних за теоретичної валідації // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2010. – №. 2. – С. 64-83.
6. Савельєв Ю. Б. Аналіз порівняльний у соціології // Велика українська енциклопедія, 2019: (Оприлюднено: 06.09.2019) https://vue.gov.ua/Аналіз_порівняльний_у_соціології

6. Дизайн дослідження

Структура процесу дослідження, типи дизайну та дослідницькі стратегії. Епістемологічні парадигми і типи пояснень. Сутність і етапи процесу наукового дослідження. Показники якості соціологічного дослідження. Елементи програми соціологічного дослідження. Дослідницький дизайн при підготовці програми дослідження. Етичні вимоги при плануванні та проведенні соціологічного дослідження. Класифікація типів дизайну у соціологічних дослідженнях. Надійність, зовнішня, конструктна та внутрішня валідність у експериментальному, кількісному та якісному дизайні дослідження. Обґрунтування вибору експериментального або неекспериментального дизайну дослідження. Виявлення

причино-наслідкових зв'язків з використанням експериментального, квазіекспериментального та наглядного (observational) дизайну у соціологічних дослідженнях. Відмінності основних експериментальних дизайнів (планів). Експериментальні (факторіальні) опитування. Методи формування вибірки, збору і аналізу даних у кількісному, якісному та змішаному дизайні дослідження. Крос-секційний, лонгітюдний дизайн дослідження і когортний аналіз.

Ключові поняття: проект (програма) дослідження, дизайн дослідження, ідеографічні і номотетичні дослідження, причино-наслідковий зв'язок, необхідні і достатні причини, ендогенність, експеримент, квазі-експеримент, рандомізація, конструктна валідність, зовнішня валідність, внутрішня валідність, надійність, кількісний дизайн, якісний дизайн, змішаний дизайн, наглядний (кореляційний) дизайн, аналіз випадку (case study), панельні дослідження, когортний аналіз, «природний експеримент», дизайн Соломона, факторіальний дизайн, експериментальні опитування.

Література

1. Babbie E. *The practice of social research*. 14th Edition, International Edition. – Wadsworth, Cengage Learning, 2016. (Part 1, Part 2, Part 3)
2. Creswell J. W., Creswell J. D. *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. 5th Edition. – Sage publications, 2018. (Part 1, Part 2)
3. Auspurg K., Hinz T. *Factorial survey experiments*. – Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 2015. <https://sociology.knu.ua/uk/library/factorial-survey-experiments>
4. Trochim W., Donnelly J. P., Arora K. *Research methods: The essential knowledge base*. – Second Edition. – CENAGE Learning, 2016. (Part 1, Part 4) <https://conjointly.com/kb/>
5. Савельев Ю. Б. Когортный анализ и проблема разграничения компонентов социальных изменений: метод линейной декомпозиции тренда // Социологические исследования. – 2015. – № 10. – С. 130–135.
6. Savelyev Y. Decomposition of value change in European societies in 1995–2008: Test of modernization model and socialization hypothesis // Sociología. – 2016. – Т. 48. – №. 3. – С. 267-289.

Дисципліни вільного вибору студентів

Блок "Технології комунікацій і політичної сфери"

Сутність та види соціально-політичних технологій. Конструктивістська парадигма соціальних технологій. Соціально-технологічні аспекти конструювання ідеологічних систем. Концепція повсякденних ідеологій. Технології формування державної політики та прийняття політичних рішень. Рівні та етапи політичного аналізу. Основні завдання та форми політичного консультування. Технології управління політичними конфліктами. Стратегії політичного маркетингу. Соціальні технології розвитку громадянського суспільства.

Методи проектування і організації виборів. Технології підвищення політичної та електоральної активності виборців. Методики оцінки ефективності пропагандистських компаній. Моніторинг ефективності іміджу кандидата в ході виборчої кампанії. Соціологічні PR технології під час проведення політичних кампаній.

Ключові поняття: соціальні технології в політиці, політичний маркетинг, політичний ринок, ідеологія, політичний менеджмент, моделі політичної поведінки, прийняття політичних рішень, політичний аналіз, політичне консультування, маніпулювання свідомістю, техніки пропаганди, ефективність виборчої кампанії, активність виборців, імідж кандидата.

Література

1. Основи політичної соціології: навчальний посібник для студентів соціогуманітарних спеціальностей / М. А. Безносів, Т. М. Дублікаш, А. Д. Литовченко та ін. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – С.195-226.- Режим доступу: <http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/handle/123456789/11544>
2. Полторак В.А. Соціологія політики, політичний маркетинг і політико-інженерна діяльність // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики, 2012, вип. 56. – С.219 – 227.
3. Соціальні технології: заради чого? яким чином? з яким результатом? / За ред. В. Подшивалкіної. Одеса: ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2015. С. 74-177.
4. Соціологічні виміри громадянського суспільства в Україні / За ред. О. Резніка. Київ: ІС НАНУ, 2019. С. 134-219.
5. Сурмин Ю., Туленков Н. Теория социальных технологий: Учеб. пособие. К.: МАУП, 2004. С. 333-443.
6. Cwalina, W., Falkowski, A., Newman, B. 2011. Political Marketing: Theoretical and Strategic Foundations. New York: M. E. Sharpe. Pp. 30-80, 275-288.

8. Соціальні технології PR та іміджмейкінгу

Суть, зміст і принципи PR. Система управління PR. Інструменти PR у сфері соціальних та політичних відносин. Організація зв'язків зі ЗМІ та різноманітними колами громадськості в соціальній та політичній сфері. Процес планування PR-компаній в системі соціальних комунікацій. Технології іміджмейкінгу в соціальній та політичній сфері. Форми та моделі іміджмейкінгу. Технологічний інструментарій формування іміджу. Методи та інструменти управління особистісним іміджем.

Спеціальні події в PR. Комунікативні технології PR та іміджмейкінгу. Інтерв'ю, виступи, промови в PR-діяльності та іміджмейкінгу. Лобізм в PR-практиках та іміджмейкінгу. Використання новітніх інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) для реалізації PR-проектів та творенні і управлінні іміджем. Інноваційний PR-інструментарій в соціальних комунікаціях сучасних політики та бізнесу.

Ключові поняття: PR, комунікації, соціальні комунікації, реклама, лобізм, PR-кампанія, PR-проект, іміджмейкінг, громадська думка, групи впливу, соціальні технології, комунікативні технології.

Література

1. Джефкінс Ф., Ядин Д. Паблік рилейшнз: учебное пособие для вузов / пер. с англ. под ред. Б. Л. Еремина. – М: ЮНИТИ-ДАНА, 2012. – С 65-102, 160-217, 267-320, 345-380.
2. Ромат Є.В. Зв'язки з громадськістю (базовий курс): навчальний посібник. – К., 2016. – С 164-242.
3. Шевченко О.В., Яковець А.В. PR: теорія і практика. – К., 2011. – 464 с.
4. Барна Н. В. Іміджологія: Навч. посіб. для дистанційного навчання / За наук. ред. В. М. Бебика.— К.: Університет «Україна», 2008.— 217 с.
5. Іванов В.Ф., Бугрим В.В., Башук А.І. [та інші] Основи реклами і зв'язків із громадськістю: підручник // За ред. В.Ф.Іванова, В.В.Різуна / К.: ВПЦ «Київ. університет», 2011.– 431 с.
6. Тодорова О. Інновації в комунікаціях. Інноваційний PR-інструментарій в соціальних комунікаціях сучасного бізнесу : монографія. – К., 2015. – 176 с.

4. Приклад виконання творчого завдання для іспиту за ОС магістр

Творче завдання з розробки аспектів методологічного розділу програми емпіричного дослідження за заданою темою, виконання якого оцінюється в 50 балів максимально і передбачає письмову творчу роботу студента за наступною логічною схемою:

1. визначити декілька понять, пов'язаних із зазначеним соціальним явищем/процесом та провести їх теоретичну інтерпретацію;
2. обґрунтувати вибір теоретичного підходу до аналізу зазначеного явища/процесу;
3. сформулювати 1-2 гіпотези щодо дослідження проявів та/або зв'язків даного явища/процесу з іншими явищами/процесами у рамках цього підходу;
4. визначити і обґрунтувати методи перевірки цих гіпотез;
5. охарактеризувати прояви даного явища/процесу в сучасному українському суспільстві.

Соціальна позиція

- 1) Визначити декілька понять, пов'язаних із зазначеним соціальним явищем/процесом та провести їх теоретичну інтерпретацію.

Поняття "соціальна позиція" - це аналітичний конструкт, що позначає місце, яке займає індивід (група, організація) в системі соціальних та культурних відносин; або - це сукупність сталих соціальних й культурних зв'язків, які утворюються між соціальними акторами в доступі до ресурсів соціального простору. Це - сталий у просторі та часі результат диференціації й локалізації соціальних акторів у просторі значущих в суспільстві ресурсів та соціальних відносин, які утворюються з приводу володіння та розпорядження ресурсами. Соціальні позиції обумовлюють спрямованість й можливість дій соціальних акторів, обумовлюють їх соціальний статус, впливають на їх габітус. Між тим, в свою чергу, габітус актора також впливає на його соціальну позицію: забезпечує її сталість, сприяє утворенню набору відповідних практик, стилів життя, які набувають габітуалізований характер.

Однакову соціальну позицію можуть займати різні індивіди. В той же час, один індивід може займати різні соціальні позиції, що наближує інтерпретацію поняття позиції до поняття соціального статусу. Соціальні позиції можуть бути описані в категоріях відносин й ресурсів зайнятості, професії, хобі, сім'ї. У взаємодії соціальних позицій виокремлюються центральні та периферійні позиції, утворюється ієрархія позицій – як на індивідуальному, так і на організаційному й соціальному рівнях взаємодій.

2) Обґрунтувати вибір теоретичного підходу до аналізу зазначеного явища/процесу

Соціологічне поняття «соціальна позиція» отримало розвиток в теоріях соціального простору, соціальної стратифікації та мобільності, перш за все – в роботах П.Сорокіна та П.Бурдьє, а також в теорії соціальної системи Т.Парсонса та класового аналізу. Саме в роботах П.Сорокіна закладена теоретична інтерпретація поняття "соціальна позиція" у співвідношенні з поняттями ресурсів (або цінностей, які можуть бути застосовані для задоволення інтересів і потреб індивідів, груп, суспільства) та соціальної дистанції.

Змістовно близькі поняття «класової позиції», «ринкової позиції», «трудової позиції» розвинуті, зокрема, М.Вебером в концепції соціальних класів і статусів, а також сучасними послідовниками класового аналізу (Д.Локвуд, Дж.Голдторп, Е.О.Райт та інші). «Ринкова позиція» - це така соціальна позиція індивіда на ринку праці, власності та обміну ресурсами, яка визначає його конкурентоспроможність та забезпечує різні економічні та соціальні можливості індивідів, його життєві шанси. «Трудова позиція» - це соціальна позиція індивіда у відношеннях зайнятості в трудовому процесі, яка визначається функціональним характером розподілу праці.

В теоретичній інтерпретації поняття "соціальна позиція" отримали розвиток об'єктивні ресурсно-орієнтовані підходи (від П.Сорокіна), в межах яких пропонується визначати соціальну позицію через обсяг доступних ресурсів соціальних взаємодій; в інтерпретативно-реляційних підходах (від Р.Парка) розвинуті інтерпретації соціальної позиції у зв'язку з соціальними настановами - як місця індивіда в системі соціальних відносин близькості або упередження. Представники структурно-функціонального підходу (Т.Парсонс) визначають соціальну позицію як функціональне місце, яке індивід займає у відношенні до інших індивідів, груп, організацій, соціальної системи. Таке місце характеризується сукупністю прав та обов'язків індивіда, обсягом доступних ресурсів та привілеїв. В такій інтерпретації поняття соціальної позиції наближується до поняття соціального статусу.

В сучасній соціології тлумачення поняття соціальної позиції переважно розвивається в рамках синтетичних теоретичних підходів, які підкреслюють двоїстий характер соціального простору, взаємопов'язаність його об'єктивних та суб'єктивних проявів, позицій та габітусу (за термінологією П.Бурдьє). За таким підходом позиція актора у соціальному просторі емпірично визначається за показниками:

- обсягу доступних ресурсів в конкретному полі соціального простору,
- суб'єктивно визначеної акторами значущості (цінності) ресурсів та відповідних позицій,
- зв'язку позиції з іншими в просторі соціальних взаємодій,

- соціальної дистанції, яка віддаляє позицію від інших в конкретних полях соціального простору.

В залежності від цінності доступних акторам ресурсів (і, відповідно, практик й способів соціальних взаємодій) соціологи розрізняють позиції, більш притаманні аграрним, індустріальним або постіндустріальним суспільствам. Також розрізняють моделі позицій:

- слаборесурсні - обмежений доступ до усіх цінних в конкретному суспільстві ресурсів;

- сильноресурсні - акумулюють доступ до найбільш цінних ресурсів.

В розвитку суспільств проявляються наступні закономірності:

- чим більш високою є концентрація ресурсів у соціальному просторі, тим більш високою є соціальна напруженість в суспільстві,

- тим більш конфліктним стає сприйняття акторами "своїх" та "чужих" соціальних позицій, тим більш виразними є соціальні дії, спрямовані на зміну такої ситуації.

Взаємодії соціальних позицій (акторів, які їх посідають) утворюють різні моделі упорядкування соціального простору: від більш горизонтальних (егалітарних, конкурентних, ліберальних) до ієрархічних (елітаристських, олігархично-монополістичних, авторитарних). В сучасних суспільствах відбувається гіпердиференціація соціальних позицій; посилилась їх рухливість (пов'язана з збільшенням відкритості суспільств, здатності індивідів до свідомого вибору й досягнення бажаних позицій, горизонтальної та вертикальної мобільності).

3) Сформулювати 1-2 гіпотези щодо дослідження проявів та/або зв'язків даного явища/процесу з іншими явищами/процесами у рамках цього підходу.

Гіпотеза 1: в просторі сучасного українського суспільства переважають соціальні позиції, пов'язані з індустріальним та позаринковим характером соціальних відносин.

Гіпотеза 2: між поколіннями (полярними віковими групами) існує суттєва диференціація соціальних позицій індустріального та постіндустріального типів.

4) Визначити і обґрунтувати методи перевірки цих гіпотез.

Гіпотези можуть бути статистично перевірені на даних національних соціологічних опитувань. Необхідно операціоналізувати індустріальні та постіндустріальні соціальні позиції (в рамках одного із зазначених вище теоретичних підходів), обчислити відповідні індекси позицій, порівняти отримані значення індексів. Потрібно також здійснити порівняння значень індексів для полярних вікових груп. Під час порівняння необхідно контролювати вплив таких показників як освіта, місця проживання (велике місто / інші населені пункти), зайнятість, дохід.

5) Охарактеризувати прояви явища/процесу в сучасному (українському) суспільстві

Дослідження зв'язку соціальних позицій, їх впливу на соціальні практики, зв'язку

між соціальними позиціями та цінностями й стилями життя в сучасній українській соціології здійснюються в межах вивчення соціальної стратифікації, класової та статусної структур суспільства (роботи С.Макеєва, О.Симончук, О.Оксамитної, О.Куценко, Н.Коваліско, С.Бабенко та ін.). Зокрема виявлено високоієрархічний характер взаємодії соціальних позицій (їх носіїв) в українському суспільстві, відтворення впливу адміністративно-управлінських ресурсів на значущість соціальної позиції та досягнення більш престижних позицій. Виявлено суттєві розколи між сильно ресурсними та слабо ресурсними соціальними позиціями, що сприяє накопиченню конфліктності в суспільстві. Також виявлено вплив ринкових ресурсів, ресурсів власності на процеси утворення класових позицій в сучасному українському суспільстві.